

KAREL ČAPEK

MATKA

hra o třech dějstvích

Hrají: Matka	<i>Otylie Bentšková,</i> <i>národní umělkyně</i>
Otec	<i>Felix le Breux</i>
Ondřej	<i>Miloš Kopecký</i>
Jiří	<i>Jan Vášek</i>
Kornel	<i>Gustav Heverle</i>
Petr	<i>Otakar Brousek</i>
Toni	<i>Vladimír Hrubý</i>
Starý pán	<i>Josef Bartůněk</i>
Mužský hlas v amplionu	<i>Viktor Očásek</i>
Ženský hlas v amplionu	<i>Zuzana Kočová</i>

Režie: *František Štěpánek* • Výprava: *V. Nývlt* • Kostymy: *K. Cmíral* • Asistent režie: *L. Čechová* • Představení vede: *E. Jarkovský* • Jevištní inspektor: *K. Šmíd*
Rekvizity: *J. Eisner* • Masky: *J. A. Novotný* • Světlo: *O. Králíček* • Umělecko-technická spolupráce: *J. Mandaus* • Jevištní mistr: *J. Hejhal*

Umělecký ředitel: *E. F. Burian, nositel Řádu práce*

Hlavní přestávka po 1. jednání. Premiéra 12. II. 1953.

Jméno československého spisovatele Karla Čapka zná celý svět. Právem platí Čapek za jednoho z nejnadanějších českých spisovatelů dvacátého století. Jeho antifašistická díla patří již trvale k pokladu československé literatury.

Nezavíráme oči před rozpory v Čapkově tvorbě, vážíme si však jeho pronikavé kritiky kapitalistické skutečnosti, vážíme si toho, že dovedl vytvářet umělecké generalisace velkého společenského významu. V románu „Válka s Mloky“, v dramatu „R. U. R.“ v „Anglických listech“ i jinde vysmíval se Čapek šířivé obludnosti kapitalistického výrobního systému a životu i mravům buržoasní společnosti. „Válka s Mloky“ a hra „Matka“ sehrály nepochybně svou roli při stržení masky fašismu a při mobilisaci pokrokových sil celého světa k boji proti hitlerovské agresi. Zvláště silně k nám mluví tato díla nyní, kdy se podněcovatelé nové války snaží znovu vzkřísit fašismus. Antifašistická díla Čapkova, demaskující útočnou politiku imperialistů, slouží míru a volají národy všech zemí do zbraně proti americko-anglickým reakcionářům a jejich snahám obnovit nesmyslné světovládné plány Hitlerovy.

Čapek se narodil 9. ledna r. 1890 jako syn lékaře v nevelkém českém městečku Malých Svatoňovicích. Po studiu na universitách v Praze i v zahraničí věnuje se literatuře. Tvůrčí cesta Čapkova je složitá a plná rozporů. Jeho časná díla jsou obrazem rozpačitosti a zmatku, který v hlavách maloměstské inteligence vyvolaly válkou přístřené protiklady společenského života.

Poslední období Čapkova života charakterizuje aktivní boj proti hitlerismu. Vstoupil do Mezinárodní spisovatelské asociace na obranu kultury, vytvořil Čapek z její československé sekce národní organizaci. Tak dospěl Čapek, přibliživ se lidovým masám, od individualismu a hlásání „ponenáhleho pokroku“ až k boji proti fašismu.

V dalším období svého vývoje byl by Čapek zřejmě poznal, že je nezbytné společnost od základů přebudovat. Přiblížil se těsně k tomuto závěru, ale dojit až k němu už nestačil.

Mnichovská dohoda, kterou Čapek předpověděl, vydala Československo na pospas fašistickému útočníkovi. Čapek prožíval velmi těžce tragedii své vlasti a tyto prožitky zhoršily jeho nemoc a byly jednou z příčin jeho smrti. Čapkovu smrt uspíšilo i štvání, kterým ho pronásledovali fašističtí a profašističtí pisálkové „druhé republiky“. Jeden z profašistických „příživníků literatury“, Durych, prohlásil veřejně, že Čapek není vůbec nemocen a jen se nemocným staví, aby nemusel říci svůj názor na to, co se děje. Za několik týdnů po tomto prohlášení Čapek v prosinci 1938 zemřel.

Svůj názor na fašismus a na imperialistickou válečnou horečku řekl Čapek už tenkrát, když napsal „Bílou nemoc“, „Válku s Mloky“ a „Matku“. Byl by jistě řekl víc, ale nedočkál se logického dovršení své tvůrčí dráhy.

Čapkova tvůrčí cesta ukazuje, že opravdoví umělci, kteří se upřímně snaží postihnout život a nebojí se podívat pravdě do očí, nutně dospějí k odsouzení kapitalistické skutečnosti, přesvědčující se stále více o obludnosti kapitalistického světa, světa vykořisťování a nespravedlnosti, světa války a násilí.

S. V. NIKOLSKIJ